

NERA 2011 – puhetta ihmisoikeuksista

Liisa Granbom-Herranen

Kasvatustieteilijöitä sekä muiden tieteenalojen edustajia kokoontui tämän vuoden maaliskuussa Jyväskylässä NERAn (Nordic Educational Research Association) 39. pohjoismaiseen tapaamiseen. NERAn kongressi järjestetään vuorovuosina kussakin Pohjoismaassa, tänä vuonna oli Suomen ja Jyväskylän yliopiston vuoro vastata järjestelyistä. Osallistujien lähtökohdat ja näkökulmat sekä kasvatukseen että ihmisoikeuksiin olivat monimuotoisia. Tapahtumassa kuultiin niin kasvatustieteilijöiden, opettajien, yhteiskuntatieteilijöiden kuin virkamiestenkin puheenvuoroja. Kongressin sivut <http://www.confedent.fi/nera2011/>.

Pohjoismainen yhteisö

NERA on kasvatustieteen tutkijoiden pohjoismainen yhdistys, joka on perustettu vuonna 1972 tehtävänänsä edesauttaa tutkijoiden ja tutkimusten välistä vuorovaikutusta. Tätä tehtäväänsä yhdistys toteuttaa vuosittaisilla kongresseilla. NERAn puitteisiin on rakentunut varsin mittava verkosto ryhmiä, jotka yleensä keskittyvät johonkin kasvatustieteen osa-alueeseen. Lisäksi yhdistys toimittaa *Nordic Studies in Education* -julkaisua. NERAn sivut löytyvät osoitteesta: <http://www.nfpf.net>. NERAn johtokuntaan kuuluu jäseniä kaikista viidestä Pohjoismaasta, vuonna 2010 Suomen edustajina ovat toimineet Åbo Akademista Göran Björk ja Helsingin yliopistosta Camilla Kovero.

Kongressin teemana oli tänä vuonna ihmisoikeudet sekä kasvatuksellisessa että kasvatustieteellisessä kontekstissa. Kongressi haastoi tutkijat tarkastelemaan ihmisoikeuskysymyksiä kasvatuksen eri osa-alueilla, poliittisessa kasvatukseen vaikuttavassa päätöksenteossa sekä tutkimuksen parissa. Kasvatuksellista kontekstia käsiteltiin useimmiten koulun puitteissa. Kasvatustieteelliseen pohdintaan keskityttiin keskusteltaessa kasvatukseen vaikuttaneista ja vaikuttavista näkemyksistä erityisesti kasvatustieteen filosofian ryhmissä.

Puheenvuoroja ihmisoikeuksista

Avajaislausua lausui Jyväskylän yliopiston rehtori Aino Sallinen. Puheenvuorossaan hän painotti kansainvälisen yhteistyön positiivisia mahdollisuuksia myös kasvatuksellisiin asenteisiin vaikuttamisessa. Tästä esimerkkinä hän mainitsi Jyväskylän yliopiston yhteistyön Yhdistyneiden Arabiemiraattien kanssa, erityisesti opettajien ohjaus ja Abu Dhabin suomalais-emiraatti -koulu tulivat mainituiksi. Tervetuliaispuheenvuoron pitivät myös professori Marjatta Lairio organisaatiokomitean puheenjohtajana ja professori Berit Karseth NERAn puheenjohtajana ominaisuudessa.

Kutsutut puhujat käsitelivät ihmisoikeuksia varsin monelta taholta. Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen professori Leena Alasen puheenvuorolla "Children's rights in education: ambivalences and tensions", joka sisälsi kasvatuksellisen ja sosiologisen näkökulman aiheeseen. Sussexin yliopiston professori Marie-Bénédicte Dembour, jonka toimipaikana on Sussex Centre for Migration Research, käsittelee aihetta oman taustansa, lain ja antropologian, näkökulmasta otsikolla "Human Rights in Education: Which Rights for Whom and to What End?". Hän haastoi kuulijat, ei vain tutkijoina vaan myös ihmisinä, pohtimaan omaa asennoitumistaan ihmisoikeuksien toteutumiseen. Perjantaina Manchesterin yliopis-

ton kasvatustieteen professori Alan Dyson keskittyi yhteiskunnallisiin epätasa-arvoa ylläpitäviin rakenteisiin, joista tutkimustuloksina hän esitteli varsin vaikuttavia tilastoja. Ei ollut kovin lohdullista kuulla, että tilastojen mukaan englantilaisessa yhteiskunnassa perheen yhteiskunnallinen asema on käytännössä lapsen oppimenesystä painokkaimmin ohjaava tekijä – huolimatta lapsen muista edellytyksistä.

Kongressin viimeisen puheenvuoron piti lauantaina Euroopan yliopistoinstituutin kansainvälisen oikeuden professori ja YK:n ihmisoikeusraportoija Martin Scheinin. Hänen esitelmänsä oli otsikoitu "Diversity, tolerance and universal human rights – how to make sense of it?". Tämä oli erinomainen lopetuspuheenvuoro kongressille. Ainakin itse kuuntelen mielelläni puhujaa, joka tietää mitä tahtoo sanoa, sanoo sen ja lisäksi käsittelee tärkeää aihetta. Professori Scheininin pyrkimyksenä ei käsittääkseni niinkään ollut tarjota vastauksia kuin herättää ajatuksia. Valottamalla samalla yksittäisen valtion sisäisten lakien suhdetta kansainvälisiin lakeihin ja ihmisoikeuksiin hän loi yhtäältä kuvaa mahdollisuuksista ja kyvyttömyydestä vaikuttaa ihmisoikeuksien toteutumiseen. Lastenoikeuksien julistus on se ihmisoikeuksia koskeva artikla, jonka lähes kaikki valtiot ovat allekirjoittaneet. Kasvattajia kiinnostavaan kysymykseen siitä, miksi sekä USA että Somalia ovat ainoina jättäytyneet tämän sopimuksen ulkopuolelle, professori Scheinin vastasi asiallisesti sen johtuneen näissä maissa lainsäädännöllisistä ongelmista. Se oli todellinen diplomaattisen lakimiehen vastaus!

Kasvatustieteen kirjo

Tilaisuus tarjosi osallistujille mitä mielenkiintoisimman mahdollisuuden kokea kasvatustieteen monialaisuus. Kun kongressi kestää kolme täyttä työpäivää ja kuunneltavana ovat 25 verkoston työryhmät, ei tilaisuudelle tee oikeutta edes pyrkiä nimeämään yhtä tai kahta kiinnostavinta. Eikä se onnistuisikaan. Itse tein valinnan osallistua historian ja filosofian ryhmien kokoontumisiin. Osa verkostoista kokoontui vain kahden istunnon ajan, kuten historian verkosto, kun taas yliopisto-opetusta käsittelevä verkosto kokoontui peräti 11 istunnossa ja filosofiankin verkosto seitsemässä. Nykyaikaa on, että abstraktit jaettiin muistitikuina ja kongressi on *Facebookissa* tykättävissä. Ohjelma ja abstraktit löytyvät verkkosivuilta <http://www.jyu.fi/edu/tutkimus/ajankohtaista/programme> (16.3.2011).

Tunnustan, että yllätys oli suuri, kun katsoin kasvatuksen historian verkoston esitelmäluetteloa. Esitelmiä luvattiin kuusi, kolme kumpaankin istuntoon. Suomesta ei lisäkseni historian ryhmässä ollut muita puhujia, osallistujia kylläkin. Uskomatonta! Toivon syynä olleen kongressin ei-niin-kovin-edullinen osallistumismaksu eikä kiinnostuksen puute. Toinen hämmennyksen aiheuttaja oli se, että näistä kuudesta kasvatuksen historian esitelmistä toteutui vain kolme, muut olivat peruuntuneet; jopa se kongressin ainoa, jossa *key words*-listalla löytyi "History of Education". Näistä kolmesta toetutuneestakin vain kaksi oli kasvatustieteilijän puheenvuoroa. Ihan totta – ja me kun ensinnäkin olemme puhuneet Suomessa kasvatuksen historian tutkimuksen olevan sivuosassa ja toisaalta vakuuttaneet jatkavamme sitä. Kenties tämä oli poikkeus ja tulevina vuosina tilanne on toinen.

Virallisen ohjelman lisäksi päiviin kuului verkostojen tapaamisia, Jyväskylän kaupungin vastaanotto sekä tietysti kongressi-illallinen. Koska olin päättänyt ottaa päivistä irti kaiken, osallistuin kokopäiväisesti työryhmiin kuuntelijana ja yritin olla yhteistyökykyinen myös vapaamuotoisissa tilaisuuksissa. Olen ajatellut esitelmien ulkopuolisella kanssakäynnillä olevan merkitystä niin asiallisessa kuin viihteellisessäkin mielessä. Silloin osallistujat voivat keskustella kuulemastaan aivan toisin kuin heti esityksen jälkeen tai sähköpostilla viikon päästä. Tämä ei kuitenkaan ollut ihan helppoa, sillä vaikutti kuin monet osallistujista

olisi tullut kongressiin työstämään jo käynnissä olevaa projektia. Tämä kertonee siitä, että projektien tapaamiset mahdollistuvat vain jonkin muun ohessa. Toisaalta itse en usko kokevani mielekkääksi matkustaa ulkomaille keskustelemaan suomalaisten kollegojen kanssa suomeksi suomalaisista hankkeista ja parhaassa tapauksessa vielä viereisen työhuoneen tutkijan kanssa. Myönnän, joissakin asioissa olen mielikuvitukseton ja huumorintajuton.

Kongressi, seminaari, tapaaminen?

Tällaisten isojen tilaisuuksien hyöty on varmasti jokaisen mietittävä itse. Toisaalta olen nauttinut juuri tilanteen monipuolisuudesta niin aiheiden, käsittelytapojen kuin osallistujien taustojen suhteen. Ja samalla olen harmitellut päällekkäisyyksiä!

Kaiken kaikkiaan kongressi ei mielestäni – muuta kuin joidenkin kutsuttujen puhujien osalta – juurikaan eronnut esimerkiksi Kasvatustieteen päivistä. Ryhmiä oli paljon, ihmisiä oli paljon ja aiheita oli paljon. Tällaisessa tilanteessa ei ole mahdollisuutta keskittyä erityisesti mihinkään. Lisäksi suurten tapahtumien kustannukset nousevat helposti osallistujan kannalta suhteettoman korkeiksi. Olkoonkin, että kotiyliopisto osallistuu kustannuksiin. Vaihtoehtona Suomessa onkin ruvettu näkemään erilliset ja kenties pienimuotoisemmat kasvatustieteilijöiden tapaamiset, kuten kasvatuksen historian päivät ja kasvatustieteen filosofien ryhmän kokoontumiset. Nämä ryhmät ja esitelmät eivät mielestäni anniltaan poikkea verkostojen NERAn puitteissa järjestämistä työryhmistä. Puitteet ovat toki pienemmät, mutta tapaamisissa keskitytään yhteen tai kahteen kasvatustieteen alueeseen pyrkimättäkään tavoittamaan kaikkea. Käytännössähän se osoittautuu vaikeaksi, sillä kukin voi osallistua vain yhteen istuntoon kerrallaan.

Pohjoismaiset kasvatustieteilijät kokoontuivat nyt NERAn puitteissa 39. vuosittaiseen kongressiinsa Jyväskylässä. Vuonna 2012 kongressi on Tanskassa ja vuonna 2013 Islannissa. Kööpenhaminassa 8.–10.3.2012 kongressin teemana on "Everyday Life, Education & Transformations" ja järjestäjänä The Danish School of Education. Abstraktien deadline on 8.11.2011. NERA 2012 kongressin kotisivut ovat osoitteessa <http://nera2012.au.dk/nera2012/>.

KT, FM Liisa Granbom-Herranen toimii tutkijana Jyväskylän yliopistossa.

Elämäkertatutkimusta eurooppalaisista ja globaaleista näkökulmista

Kirsti Salmi-Niklander

Kansainvälinen omaelämäkertojen tutkimuksen seura IABA (International Autobiography Association) järjesti toisen Eurooppa-konferenssinsa Tallinnassa 17.–20.5. Konferenssi houkutteli monia suomalaisia eri alojen tutkijoita tutustumaan tämän melko nuoren (perustettu Pekingissä 1999) ja virkeän tiedejärjestön toimintaan. Konferenssi oli tunnelmaltaan virkistävän epämuodollinen ja keskusteleva, ja ajoittaisista kielivaikeuksista huolimatta